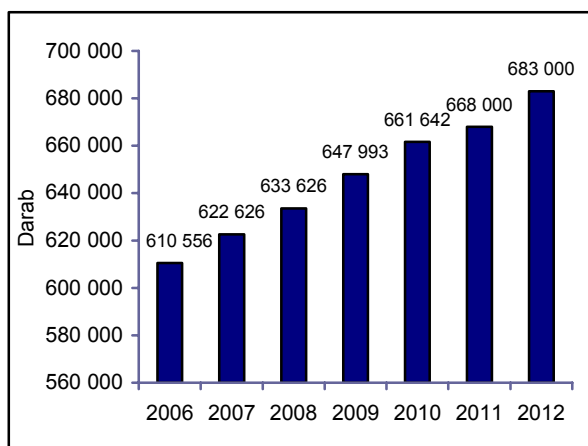

Közönségkapcsolatok, kölcsönzés és könyvtárközi kölcsönzés a KSH Könyvtárban

A Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár 1897 óta nyilvános intézményként működik, de a dokumentumok kölcsönzését sokáig csak a hivatal dolgozói számára tette lehetővé. A külső olvasók számára ez a lehetőség sokáig főigazgatói engedélyhez volt kötve. 2010 őszre, az új szabadpolcos olvasóterem megnyitása óta a II. kerületi lakosok és a helyi önkormányzat dolgozói, 2012. január 1. óta pedig minden magyar állampolgár kölcsönözhet az állományból.

Az állomány elhelyezése

A mintegy kilencszázezeres dokumentumállományunk – kötelezpéldány-jogosultságunk révén – rendkívül sokrétű. Megtalálhatók köztük magyar és külföldi statisztikai-demográfiai kiadványok, közgazdasági, jogi, természettudományi, szociológiai kézikönyvek, szépirodalmi kötetek, térképek, kéziratok, különféle folyóiratok, muzeális értékű dokumentumok. Ezek egy része csupán helyben használható, de évről évre nő a jelentősebb rész felölélő, kölcsönözhető kötetek száma (1. ábra).

1. ábra A kölcsönözhető állomány alakulása

Dokumentumainkat a könyvtár épületében és Törökbálinton, összesen négy raktárban őrizzük. Az országos szakkönyvtári feladat ellátásához nélkülözhetetlen statisztikai-demográfiai kiadványaink nagy részét a könyvtár épületében helyeztük el. A központban lévő másik két raktárunkban található

a szakfolyóiratok, a muzeális értékű dokumentumok, a kéziratok, minikönyvgűjteményünk, illetve további szak- és szépirodalmi kötetek. Dokumentumállományunk nagyobbik részét Törökbálinton, külső raktárépületünkben tároljuk. A háromszintes, két részre osztott hatalmas helyiség polcain közel hétszázszázezer könyv és folyóirat található.

E négy raktárból válogattuk és válogatjuk, frissítjük folyamatosan négy olvasótermünk dokumentumállományát. Az ötven férőhelyes *Findura Imre* teremben hétezer magyar nyelvű szakkönyv áll a kutatók, szakemberek, egyetemi hallgatók és oktatók rendelkezésére. A nemzetközi szakolvasóban helyeztük el az alapvető kézikönyveket, a nemzeti és a nemzetközi szervezetek kurrens nyomtatott és elektronikus statisztikai, népszámlálási kiadványait. *Dányi Dezső*ről elnevezett folyóirat-olvasónkban közel ezer magyar és háromszáz idegen nyelvű cím közül válogathatnak az érdeklődők.

A kölcsönzésre 2010-ig egy kicsi szobában volt lehetőség, ahol az olvasók kitölthették a kölcsönzési kérelmet, majd onnan vitték el a kért és beérkezett dokumentumokat. A különféle szórakoztató, szak- és szépirodalmi kötetekből való válogatást elősegítendő, 2010 szeptemberében ünnepélyes keretek között felavattuk a könyvtár egykori munkatársáról, *Bibó István*ról elnevezett szabadpolcos olvasótermet, ahol mintegy tízezer kötet között böngészhetnek olvasóink. Az állományban szépirodalmi művek, gyermek- és ifjúsági könyvek, úti- és szakácskönyvek, pszichológiai, társadalmi, életrajzi, történelmi, művészeti, vallási és filozófiai művek egyaránt megtalálhatók. A szórakoztató irodalom kategóriái között kalandregényt éppúgy találunk, mint krimi, romantikus irodalmat és vidám könyveket. A kikapcsolódást szolgálják ismeretter-

jesztő DVD-ink, komolyzenei és népzenei CD-ink, hangskönyveink (2., 3. ábra).

2. ábra A KSH Könyvtár szabadpolcos olvasóterme

3. ábra Gyermekrendezvény a Bibó István-teremben

A Bibó István-terem, mint könyvtárunk nyilvános terei általában, akadálymentesített. A csökkentlátók nagyítógépet, a vakok felolvasószoftvert, a mozgáskorlátozottak speciális munkaállomást vehetnek igénybe. A gyermekek részére kis játszó-olvasósarkot alakítottunk ki játszószőnyegen gyermekbútorokkal, színezőkkel, fejtörőkkel, játékokkal, társasjátékokkal. A teremben nyolc számítógép áll az olvasók rendelkezésére, akik korlátlanul böngészhetnek az interneten, kereshetnek a könyvtár online katalógusában.

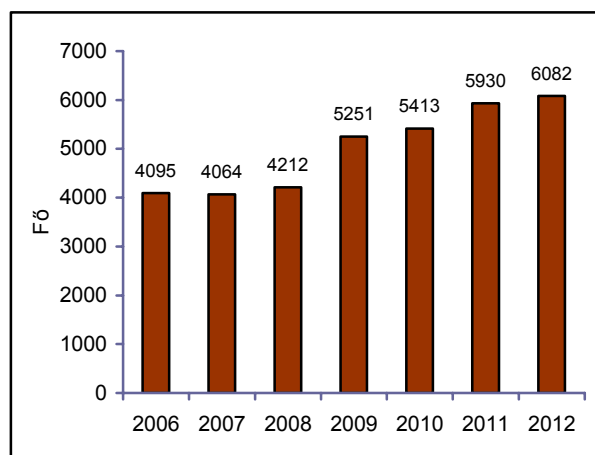
A központi raktárból kért könyveket néhány percen belül, a Törökbálinton tárolt dokumentumokat a kérést követő munkanapon kapják meg az olvasók. A kényelmesebb kiszolgálás érdekében két éve bevezettük az online bekérés lehetőségét. Az olvasójegy számával és egyéni jelszóval bárki megrendelheti otthonról a törökbálinti raktárban lévő dokumentumokat. Ugyanígy élhetnek a távoli

hosszabbítás lehetőségével. (Ennek egyébként könyvtárunkban nincs felára.) Olvasóink szívesen használják ezeket az eszközöket; érzékelhetően csökkent a papírcédulán leadott igénylések száma.

Könyvtárunk mint „agora”

A levelezőlistánkra feliratkozókat rendszeresen értesítjük programjainkról és az aktualitásokról, illetve minden hónap elején tájékoztatjuk az előző hónapban az olvasótermekbe bevalogatott friss kiadványokról. E-mail címmel rendelkező olvasóink néhány nappal a kölcsönzési határidő lejárta előtt elektronikus emlékeztetőt kapnak.

Könyvtárunkat és szolgáltatásait több fórumon népszerűsítjük. Évek óta jelen vagyunk az ELTE könyvtári napján, az ünnepi könyvhéten, a II. kerület napján. Szeptember 8-án részt vettünk az olvasás világnapja alkalmából szervezett rendezvényen a Marczibányi téri művelődési házban. 2011 óta fogadjuk a látogatókat a kulturális örökségi hétfvégén, idén először a Központi Statisztikai Hivatallal közösen. *Könyvtári esték* című sorozatunk szintén két éve fut; havonta két programot (szakmai előadásokat, kamarakórus-koncertet, szerzői este- ket, gyermekprogramokat, úti beszámolókat, verses előadásokat) szervezünk a legkülönbözőbb életkorú és érdeklődésű olvasók számára (4. ábra).

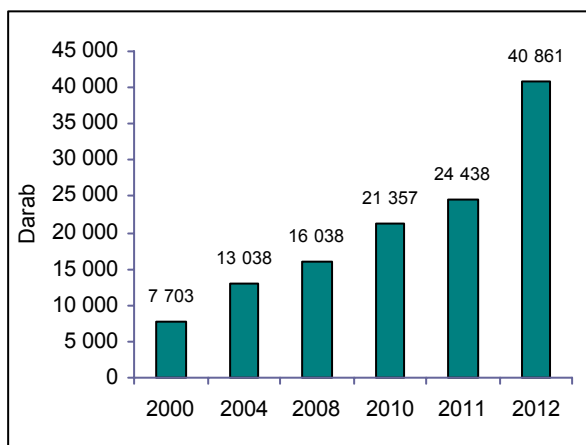
4. ábra Regisztrált felhasználók a KSH Könyvtárban

Korunk követelményeinek megfelelően intézményünk a virtuális térben is jelen van. Az érdeklődők Facebook- és Iwiw-profilunkon, Twitter-csatornánkon és a Rukkola könyvcserélő oldalon keresztül is elérhetnek bennünket. (Utóbbinak hauptja, azaz

könyvleadó és -felvevő helye vagyunk.) Hazánkban az első könyvtárak között vagyunk, amelyek – a YouTube-ra szánt – népszerűsítő kisfilmet készítették magukról.¹

A kölcsönzés statisztikai adatai

A Könyvtári Intézet által közzétett statisztikai adat-sorokból jól látható, hogy az elmúlt években folyamatosan növekszik regisztrált olvasóink száma (5. ábra). Ezzel együtt nőtt a kölcsönzött művek mennyisége is (5. ábra). Nagyobb ugrás figyelhető meg a 2000-es évek elején, amikor könyvtárunk a TEXTAR-ról átállt a máig használatban lévő OLIB integrált rendszerre és a gépesített kölcsönzésre. Ennek kényelmi funkciói közé tartozik a távoli hosszabbítás és a törökbálinti bekérés lehetősége.

5. ábra A kölcsönzött dokumentumok száma

Könyvtárközi kölcsönzés

Könyvtárunkban elsőrendűen fontos szolgáltatásként tartjuk számon a könyvtárközi kölcsönzést. Ez az elmúlt évtizedekben minőségileg és mennyiségileg is látványos átalakuláson ment keresztül. Bizonyára sokan emlékeznek még a hagyományos négylapos kériőlapra, amelyet írógéppel kellett kitölteni, postán elküldeni, majd szerencsés esetben néhány nappal később a kérő könyvtár megkapta a dokumentumot. Jelentősen meggyorsította a könyvtárközi kölcsönzés menetét az e-mailen küldött kérések bevezetése. Szolgáltató könyvtárként minden esetben rövid időn belül jeleztük, hogy a dokumentum kölcsönözhető-e vagy sem, illetve mikor tudjuk postázni.

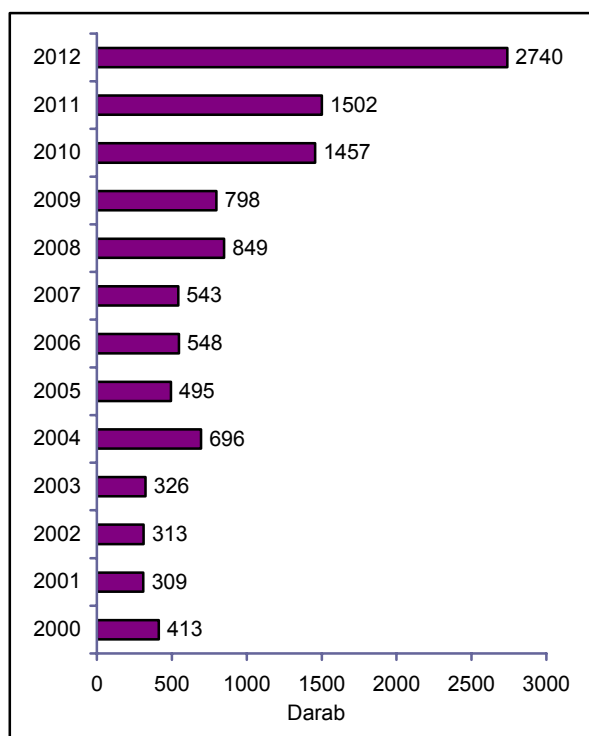
Innen több lépcsőn keresztül jutottunk el az Országos Dokumentum-ellátási Rendszer (ODR) felületén küldhető igénylésekig. Ennek alapját képezte és meggyorsította, hogy könyvtárunk állományának feldolgozása – a többi könyvtárhoz hasonlóan – integrált rendszerben történik, és online visszakérhetővé válik. A 2012-ben indult új ODR-felület minden tekintetben segíti a könyvtárközi kölcsönzés menetét. Az eleinte kissé nehézkesen működő felület ma már könnyen használható, gyors és hatékony szolgáltatást tesz lehetővé.

Sajnos nem minden könyvtár használja az új felületet. Sokan még mindig e-mailen küldik kéréseiket, és elő-elő fordul a négylapos formanyomtatvány használata is. Minden esetben bátorítjuk e könyvtárak dolgozóit, hogy regisztráljanak az ODR-ben, mert az ott lebonyolított kérések megkönnyítik az adminisztrációt, meggyorsítják és hatékonyabbá teszik a könyvtárközi kölcsönzést.

A közös katalógusban a folyamatos bővítés ellenére még nem szerepel teljes állományunk, ezért érdemes honlapunkon is megnézni a keresett dokumentumot. Ebben az esetben a találatot az ODR-ben üres űrlapos kéréssel kell igényelni. Folyóiratot nem kölcsönzünk, de cikkeket, tanulmányokat elektronikusan vagy fénymásolat formájában tudunk küldeni.

A könyvtárközi kölcsönzés statisztikai adatai

Könyvtárunkban a könyvtárközi kölcsönzés évről évre jelentősen fejlődik. A könyvtárközi kérések száma az ezredfordulón még 300–400 körül alakult, ez 2012-re már közel 3000-re nőtt. Az első jelentősebb emelkedés az OLIB integrált rendszerre való átállást követően volt tapasztalható. A következő nagy ugrást 2010-ben tapasztaltuk, amikor megindult a katalógusok tömeges retrospektív konverziója és rekordjaink online feltöltése az országos közös katalógusba. A 2012-ben indult új ODR-portálnak köszönhetően újabb nagy ugrás látható, amikor az azt megelőző évhez képest több mint 1000-rel nőtt a hozzánk érkező kérések száma. 2013. szeptember végén az addig feldolgozott ODR-statisztika 1792 hozzánk beérkezett kérést mutatott, amelyből 1723-at tudtunk teljesíteni. A 96%-os teljesítési arány is alátámasztja, hogy könyvtárközi kölcsönzésünket kiemelkedő jelentőségű szolgáltatásként tartjuk számon (6. ábra).

6. ábra A Könyvtárközi kérések száma

Könyvtárközi kölcsönzésünk túlnyomó többségét a más könyvtáraktól érkező kérések teszik ki, és csak kis részét alkotják saját olvasóink kérései. A hozzánk beérkező kérések többnyire eredeti dokumentumra vonatkoznak. Könyveinket keresik szakirodalmi, jogi, szociológiai, statisztikai, közgazdasági és szépirodalmi témákban egyaránt. A kérések kisebb része tanulmányok, cikkek másolatára vonatkozik. A rendelkezésünkre álló adatokból jól látható, hogy egyre népszerűbb a tanulmányok, cikkek elektronikus formában való igénylése, ami a papíralapú másolatok háttérbe szorítását eredményezi. 2013 első felében ötvenegy tanulmányt vagy cikket küldtünk el elektronikus formában, míg másolatban csupán ötöt (1. táblázat).

Saját kéréseink száma a 2000-es évek elejéhez képest növekedett. Olvasóink ezekben az esetekben általában olyan szakkönyveket kérnek, amelyek nem tartoznak a gyűjtőkörünkbe.

A statisztikai adatok alapján látható, hogy a KSH Könyvtár könyvtárközi kölcsönzése évről évre hatékonyabban működik. Szeretnénk, ha ezek az adatok továbbra is folyamatos bővülést mutatnának. Célunk, hogy az ország lehető legtöbb állampolgárát ellássuk az állományunkban lévő dokumentumokkal.

1. táblázat

A KSH Könyvtár könyvtárközi kölcsönzésének alakulása

Év	Beérkezett kérés	Adott eredeti	Adott elektronikus	Adott másolat	Adott összesen	Küldött kérés	Kapott eredeti	Kapott elektronikus	Kapott másolat	Kapott összesen
2001	309	293	..	16	309	26	24	..	2	26
2003	326	276	..	34	310	47	42	..	5	47
2005	495	419	..	55	474	154	149	..	5	154
2007	543	458	..	75	533	162	134	..	28	162
2009	798	734	38	26	798	99	95	4	0	99
2010	1457	1400	49	4	1453	97	95	1	1	97
2011	1502	1438	53	6	1497	151	135	16	0	151
2012	2740	2294	79	28	2401	168	121	8	0	129

.. = nem ismert

Megjegyzés

¹ Elérhetőségeink a közösségi oldalakon: Facebook: <https://hu-hu.facebook.com/pages/KSH-K%C3%B6nyvt%C3%A1r/308101235453>, Iwiw: <http://iwiw.hu/KSHKonyvtar>, Twitter: <https://twitter.com/kshkonyvtar>, Rukkola: <http://rukkola.hu/happontok/68>. Kisfilmünk a

YouTube-on: <http://www.youtube.com/watch?v=DitVIKdL82U>.

Irodalom

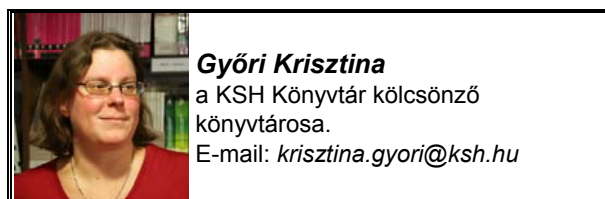
[1] BÉRES Tímea: Új közösségi térrel bővült a KSH Könyvtár. = Könyvtári Levelezőlap, 22. köt. 11. sz. 2010. p. 32–33.

http://epa.oszk.hu/00300/00365/00106/pdf/EPA00365_Konyvtari_Levelezo_Lap_2010_11_32-33.pdf

- [2] KÓTAI Katalin – NEMES Erzsébet – RETTICH Béla: Az első könyvlajstromtól az Internetig – A könyvtárgepesítés főbb állomásai a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat történetében. = TMT, 51. köt. 1. sz. 2004. p. 30–35.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=3487&issue_id=447
- [3] PEGÁN Anita: Fenntarthatóság és könyvtár. Interjú Nemes Erzsébettel, a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtára főigazgatójával. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 20. köt. 8. sz. 2011. p. 17–21.
<http://ki.oszk.hu/3k/2012/02/fenntarthatosag-es-konyvtar/>

- [4] SEBŐK Ferencné – SZABÓNÉ BÚR Gabriella – RÓZSA Dávid: Kölcsönzés és könyvtárközi kölcsönzés a KSH Könyvtárban. = Könyvtári Levelező/lap, 24. köt. 6. sz. 2012. p. 7–9.
http://epa.oszk.hu/00300/00365/00123/pdf/EPA00365_Konyvtari_Levelezo_lap_2012_06_07-09.pdf

Beérkezett: 2013. IX. 14.

Jelentkezési felhívás segédkönyvtáros tanfolyamra

A BME OMIKK 2014. január 9-én keresztfél éves képzési formában segédkönyvtáros tanfolyamot indít.

Jelentkezési határidő: 2013. november 30.

A tanfolyam helye:

BME OMIKK 1111 Budapest, Budafoki út 4-6. K épület I. emelet 52.

A tanfolyam OKJ száma: 52 322 01

Intézményi akkreditációs lajstromszám: ALF-029

Felnőttképzési nyilvántartási szám: 01-0509-04

A képzés időtartama két félév.

A képzés összórászáma: 450 óra (350 óra tantermi elmélet és gyakorlat + 100 óra szakmai terepgyakorlat).

Részvételi díj a két félévre

150 000 Ft + a 2014-es vizsga időpontjában aktuális központi díjszabás szerinti vizsgadíj (kb. 65 000 Ft)

Felvételi vizsga nincs, a beiratkozás feltétele az érettségi bizonyítvány bemutatása.

A tanfolyam jegyzeteit, segédkönyveit kölcsönzés formájában biztosítja a szervező intézmény.

A tanfolyam modulszerkezetű.

Moduljai:

- A könyvtári rendszer működése.

- Könyvtári gyűjteményszervezés és állományfel-tárás.
- Könyvtári olvasószolgálat és tájékoztatás.

A foglalkozásokat hetente egy alkalommal, csütörtökönként tartjuk, illetve minden hónap utolsó he-tében kétnapos elfoglaltságot jelent a tanfolyam (szerda és csütörtök).

A tanórák mindkét napon 8 és 17 óra között zajlanak 60 perces ebédszünettel.

Jelentkezni az **alábbi címre** eljuttatott (kitöltött, lehetőség szerint kinyomtatott) jelentkezési űrlappal lehet:

BME OMIKK
Segédkönyvtáros képzés
1111 Budapest
Budafoki út 4-6.

A jelentkezési űrlap és a felnőttképzési szerződés itt érhető el:

<http://www.omikk.bme.hu/main.php?folderID=1320&articleID=2490&ctag=articlelist&iid=1>

Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

További felvilágosítással az alábbi elérhetőségen szolgálunk:

Lengyel Gyöngyi
tanfolyamvezető
Telefon: +36(1)463-3534
E-mail: gylengyel@omikk.bme.hu